

Th r i ngày ch đ i cũng đã đ n. Sau b a c m, m i ng i đang lim dim trong gi c ng tr a thì H Ti u kh n vác cái b ng n c lèo, kh nh kh ng đi vào nhà m t hí h ng báo tin l nh trung ng đã chánh th c cho phép các ghe c a t nh Minh H i kh i hành. H n nói:

– Ngày mai, lúc sáu gi sáng t i mình đi xu ng Cà Mau b ng xe đò, r i t Cà Mau m i đi ghe ra bi n. Nh nghe, đi xu ng đó tay không, không đ c c m theo gì h t. Hành lý có xe ch đi tr c... nh s n tên h rõ ràng đ kh i l n.

Nh m t phát pháo l nh v a đ c châm ngòi, c nhà b ng b ng vui ngày h i l n. M t n i m ng v t đ n, tôi ngáy ng t bàng hoàng. Ghe đã đ c đi! Ghe đã đ c đi! Công trình c a g n hai tháng tr i héo h t đ i ch . Tôi nhìn ch nào cũng th y đáng yêu h t s c. N ng h ng h c gi a tr a, n ng long lanh ngoài ngõ, n ng xôn xao trên nh ng lá rau mu ng bên kia đ ng, n ng chói lòa ni m vui. M i ng i lẳng xẵng đ n đ p, thu x p, chu n b . T Tr n H ng Đ o đi ch mua s n đ ghi tên h trên các bao hành lý, đ đ c anh đem theo nhi u quá, g n t i c ch c cái xách tay. Anh ng i trong góc nhà, c m cây c nh ch m vô s n vàng, c n th n vi t t ng ch cái.

Tôi nói v i anh:

Cà Mau ly rổ u giã t

Tác Giả: Võ KÉn

Thứ Ba, 30 Tháng 6 Năm 2009 22:21

- Anh mua hßp sßn lßn quá, vißt có mßy cái xách tay làm sao cho hßt!
- Tißm không còn thß nhß, thôi kß, mißn có mà vißt. Xong rßi, anh em lßy mà dùng khßi mßc công mua nßa.

Tôi soßn lßi xách tay, sßp xßp lßi qußn áo, cái đß mßc đi đßng, cái chß theo bßng xe hßi, cùng các đß dùng cßn thißt.

Duyên kß bên cũng rßn rằng:

- Minh phßi mua thêm bình nhßa đßng nßc đem theo đßu ng đi đßng, cái bình mßt lít cßa Bi nhß quá không đß đâu, em cũng phßi mua thêm mßt cái nßi đß nßu nßng...

Nghe vß nhßc tßi đó, tôi bßng nghĩ ra vßn đß than cßi:

- Chßc phßi mua thêm cây búa đß đßn cßi, không có nó thì lßy gì chßt cây mà chßm?

Út Trung xen vô bàn:

- Thß nào ghe cũng tßp vào mßt bß bißn cßa Thái Lan hay Mã Lai, gßp nhà cßa cßa ngßi ta mình xin vô ß đß nhßng cß ghe mßy trăm ngßi làm sao ß cho đß, chßc phßi gißng lßu ß ngoài trßi. Vßy nên mua thêm vài cußn dây nhß, vßi bß căng lßu.

Tß Trßn Hßng Đßo tißp:

- Đã mua thì mua luôn cho đß, mua nhißu nhißu lßi câu vßi dây ny lông đß rßi có lßt vô đßo hoang thì cũng câu đßc cá mà ăn, mua luôn phao đß có chìm ghe thì... lßi!...

Duyên đi chß mua vß hai bình đßng nßc cß năm lít. Có mua thêm cßm đßp, làm thêm thßt cá chà bong. Đßng chanh thì đã có làm sßn ß nhà tß trßc. Thßy nàng sßa soßn thßc ăn đem theo, trong đó có mßt kí sßa bßt, cß đßm đßu cßi cho là chß cßi vß rßng vì ß bên đó thißu gì sßa. Lßnh Công an ban ra là các ghe đßu ß Bßc Liêu sß đi xußng Cà Mau chß trßc theo nhßng kißn hành lý cßng kßnh. Hành khách đi tay không theo sau bßng xe đò. Vì Vißt Cßng nói nên

không ai tin, s b g t. N u nó l y h t các hành lý, không ch theo ghe thì l y gì mà m c. V l i d u nhi u hay ít ai cũng có d u vàng b c trong các gói xách, trong áo qu n đ phòng khi c n thì dùng đ n, bây gi ph i làm sao?

Đ ng nhìn qua bên kia đ ng tôi th y hành khách c a chi c 0126C ra đi, ăn m c d y c m nh phi hành gia. M i ng i b n b n năm cái áo, ba b n cái qu n r i thêm vào đó áo m a, áo l nh, đ u đ i nón, tay che dù, c qu n khăn, đ m i th trùm lên đi h t mu n n i. Tr i B c Liêu, tháng giêng n ng nh đ l a mà ph i đi vào bu i tr a đ ng bóng nh v y, thi t là kh h t ch nói. Đ tránh dân th xã dòm ngó, t nhà ra đi t ng ng i m t, đ n n i h n v ng v có xe đ u s n đ ch đi Cà Mau.

Cũng may chúng tôi đ c đi vào lúc sáng, ăn m c cũng theo ki u trùm m n n y nh ng không nóng n c l m. Đ n Cà Mau loay hoay cũng đã tr a. Ngh ng i, ăn u ng đ n đ p ch i t m thì cũng h t ngày h t gi . C b n t m r a xong thì tr i cũng đã v chi u. Tôi ch n m t b qu n áo m i đ thay đ i cho t m t m t chút. C ngày đi xe t B c Liêu xu ng đây, đ u c mình m y b i b m d dáy lồi thoi quá. D u gì đi n a, đây cũng là l n đ u tiên tôi đ t ch n lên cái đ t Cà Mau, bê b i l m th m thì thi t là không nên. N ng đã t t n y gi , tr i chi u im mát. Đèn đ ng đã cháy sáng. Hoàng hôn n i t nh l êm , trong lành. M i ho t đ ng náo nhi t ban ngày đã ng ng h n, nh ng ch cho s ngh ng i, thông th . Ng i đi th a th t, th nh tho ng có vài chi c xe lồi ch m ch m ch y ngang. Nhìn qua Duyên, nàng cũng m c cái áo m i có n i bông xanh, qu n dài đen óng . Bi áo tr ng, qu n ng n có dây treo s c đen, hai con m t lão liêng nhìn m i n i ng ngác nh con v t nh .

N i chúng tôi t m trú là m t ngôi chùa l n c a ng i Tàu. Gi n y tr c c ng chánh đã có nhi u gian hàng bán chè, bán cháo đông đ y. Tôi l ng th ng ch m b c, đ ng đ i c gia đình T Tr n H ng Đ o đ đi chung cho vui. i góc ph n y tôi có th nhìn th y xa xa ch Cà Mau qua dãy l u hai t ng x a cũ. Có nhi u căn nhà còn đ ng c t n a ch ng d dang. Nhìn tr vào trong tôi quan sát toàn th ngôi chùa. Đó là m t c s nguy nga đ s , ki n trúc b ng bê tông c t s t. Nó n m trên con đ ng chánh c a t nh l . Nh t t c chùa mi u c a ng i Trung Hoa, nó đ c s n ph t r c r b ng toàn m t màu đ . Mái ngói màu g ch cua cong vút, g ch t ng đ b m, n n g ch bông đ bóng, t ng hàng c t đ t i, m y hoành phi câu đ i cũng đ . Ch có hàng ch to n m v t ngang chánh đ n là s n đen tuyền, ch kh c lõm sâu, c ng cáp “Minh Nguy t C Sĩ Lâm.”

V y là tôi hi u l m r i. Đây không ph i là cái chùa th Ph t mà là h i quán c a nh ng ng i c sĩ Trung Hoa. Cách đó ch ng m t cây s m i là m t cái mi u l n th Quan Thánh Đ Quân. Xung quanh cây c i v n t c xanh t i, th nh m u.

Trong h i quán có văn phòng làm vi c c a ban qu n tr , có phòng c trú ng , c xí tr ng chiền đ d c theo t ng la li t. Đ c bi t có ch t m r a, v sinh thi t r ng rãi, s ch s . Tuy nhiên vì đám khách tr hôm nay quá đ c bi t, h đông g n trên năm trăm ng i, khách c a hai ghe 1648 và 126C cùng i chung, nên vi c v sinh lúc nào cũng ph i s p hàng ch đ i. Nh ng đ i u đó đâu có quan tr ng gì. Ai cũng vui v , tho i mái vì ch i t m ngày nay thoi, mai n y lên ghe r i, d u c kh cách m y cũng vui.

T Tr n H ng Đ o cùng b u đoàn thê t v a ra t i. C b n lữ l t kéo nhau ra ch , đi v h ng trái, đ n đ ng ng n l m ch ng đ nă m trăm th c. Cà Mau chi u xu ng v ùng ăn nh u n y, kh ung c nh thi t là n ào náo nhi t. Đ y đ ng nam thanh n tú đ p d iu. Khác h n thành ph Sài Gòn rữ bu n r u, t nh l Bì nh Đ ng u ám l nh tanh, ch Cà Mau, đêm v , không có v gì nh h ng nh ng tác đ ng c a th i cu c. Ng i dân v n r n r p sinh ho t, ăn u ng, vui đùa. Hay đó ch là b m t? Tôi không bi t. Tôi ch là ng i khách l , ghé t m qua đây, cũng nh hàng ngàn ng i t i lui t p n p chi u nay có ph i là dân v t biên bán chánh th c nh tôi, cũng không bi t n a. Ch bi t khi tr i v a s p t i, ch Cà Mau b ng s ng l i v i đ các lo i đèn màu trong các hàng quán ăn u ng nh n nh p. Nh ng quán bì cu n, nem n ng, ch giò, bánh h i th t quay, khói bay th m ph c ngào ng t.

T Tr n H ng Đ o nủ tay tôi, ch vào m t s p bán đ nh u:

– Ê b , có nghêu sò y nh l khu La Kay Nguy n Tri Ph ng, vô làm m t b a cho đã r i mai lên đ ng.

Theo tay anh ch , tôi th y ng i ta bày bán hàng thúng cua l t, nh ng con cua v m m xèo màu tím tím n m im l m không c c c a, nh ng r sò c thi t t i ngon, nh ng con tôm th ph i khô x c ng d a dài c hai gang tay, t ng x p khô m c còn đ râu ria bên c nh nh ng chai r u đ tr ng bong trong su t, nh ng chai r u n p than đ m nh nhưng... Tuy trong b ng cũng thêm l m nh ng nghĩ t i các món đ bi n đ trúng đ c n y, tôi bèn l c đ u. n i x l quê ng i, r i b nh ho n r i làm sao đây. Phía bên kia là dãy hàng quán bán cháo cá bào ng , cháo th p c m. Trên bàn nhi u tô đĩa men s tr ng bong v màu xanh đ ch ng đ y các món cao l ng m v , h p đ n làm sao. Tôi nủ tay anh T :

– Thôi t i mình vào đây, m i đ a làm m t tô cháo đ n b ng, r i th ng th ng tính n a!

T Tr n H ng Đ o không ch u:

– Thôi, hai ông bà thích thì vô đó đi. T i tôi qua bên quán đ nh u, th coi Cà Mau v i Sài Gòn, ch nào ngon h n!

Tôi b c vô quán, thay vì kêu tô cháo tôi g i m t đĩa mì xào dòn, Duyên, m t tô mì v t ti m. Xung quanh th c khách ng i đông ngh t, ng i ta ăn u ng n ào, nói chuy n vang rân. Tôi nghe có ti ng Vi t, có ti ng Tàu, ti ng đũa mu ng, ti ng b m th t, ti ng n c sôi, ti ng chiên xào, ti ng c i nói... tr n l n nhau, hòa tan nhau thành m t th âm thanh h n đ n náo nhi t mà

thâm tình, r n ràng s ng đ ng mà vui t i. Trong b ng th y vui h t s c... Mai n y mình b c lên ghe, hy v ng cu c đ i sáng s a!

Anh ph ky t bên trong b p b ng m t tay đĩa mì xào, m t tay tô mì v t ngút khói, c n th n đ xu ng bàn. Tôi th y ngón tay cái c a anh ta ch m vô trong tô mì, thi t là m t v sinh, bu t mi ng c n nh n:

– Tr i i, sao anh l i th c ngón tay vô trong tô v y?

Anh ta tr l i g n bâng, gi ng Vi t pha Ti u ng ng ngh u:

– H ng có nóng đâu mà, “ngóa” quen r i!

Nói xong, anh chùi tay vô qu n, quay vô trong bình th n nh không có gì ph i b n tâm h t. “Ngóa” quen r i... v y thì m y ngán tô mì, tô cháo i ti m n y đ u có ngón tay c a anh chàng nhúng vô. Mà Cà Mau n y, có ai vì ăn mì mà b nh ho n đâu. Thôi đành! Tôi v a b c mình v a bu n c i. Cái th ng cha n y, thi t tình, h t n c nói!

Tôi và Duyên b t đ u ăn. Tô mì xào to h t s c b c khói nghi ngút, các món th p c m gan, lòng, m c, tôm đ trên m t tr n l n v i vài c ng ngò xanh thi t khéo léo ngon lành. Tôi rán ăn h t s c v y mà ch h t ch ng ph n ba. Lúc g n xong, tôi nghe có ti ng nói lào xào bên tai:

– Hà, hà, hai ông bà ng i tu t trong n y im ru bà rù, hèn chi nãy gi không th y!

À, thì ra m y anh b n ng i Tàu đi cùng ghe, h ng i k bên h i nào không hay. Tô T m t đ gay, A Son xám ngoét, còn Xám Mã Ch i thì xanh lè. Anh nào anh n y áo ph ch ng c, đi u b đã l nh . Trên bàn chén đĩa ng n ngang b b n. Trong đám Tô T là ng i có h c th c, tôi th ng nói chuy n v i anh ta năm ba câu chuy n văn ch ng th phú Trung Hoa... cho qua ngày gi . Nh đó mà tr nên thân tình.

Xám Mã Ch i nh con kéo gh qua bên, lo t cho t tay rút m t ly rồ u đ tr ng bong, s i b t đ y tràn v i qua đ a cho tôi mi ng nói:

– Nè, ông b n u ng v i anh em t i tôi m t ly đ t giả Cà Mau.

Tôi khoát tay t ch i:

– Cám n, cám n, nh ng tôi không bi t u ng r u. R i say r i làm sao?

Tô T đ ng d y, dáng l o đ o ti p l y ly trong tay Xám Mã Ch i, c m đ a vào t n mi ng tôi, r u chao m nh mu n tràn ra ngoài.

– Thôi mà ông th y giáo i, ngày mai t i mình đi r i. Rán u ng v i anh em m t ly cho vui. M t ly thôi mà. H ng u ng r i ch ng nào đ c u ng n a?

Nói xong anh ta th y tôi có v do đ bèn đ ly r u tr l i bàn, n m l y vai tôi l c c:

– Thôi t i tôi không ép đâu. Đ tôi đ c cho nghe m t câu th Tàu, ông th y n u th y đ c thì u ng cho vui. R i có say thì v ng , mai mình m i đi mà.

Anh t ng h ng đ i gi ng, cái mũi đ ng, mùi r u n ng n c:

Huyết quánh căng chu n dách búi ch u

S y xu t đ n quán mù cu dành.

Tôi kh ng l i, rán l ng nghe. Câu th n y nghe quen quá... quen quá. Ph i chi anh đ c theo gi ng quan tho i thì đ hi u h n. Tôi l p l i t ng âm, t ng âm. Ph i m t h i lâu m i hi u đ c. À, thì ra anh chàng đã đ c hai câu th c a V ng Duy đ i Đ ng. Tôi đ a tay c m l y ly r u, m t nhìn s ng anh ta. Thi t tình tôi không ng Tô T đã khéo léo quá ch ng, ng i anh trông c c m ch thô s l i đ y tình c m. Hai câu th dùng cho c nh t giả Cà Mau t i tôi chi u nay, thi t là tuy t di u. Duyên nịu l y tay:

– Thôi, anh rán u ng m t chút cho vui, nh ng đ ng u ng h t nghe. Nhi u l m đó.

Tôi đ a ly r u lên môi, đ c l i âm ch nh o rõ ràng cho nàng

“Khuy n quân c nh t n nh t bồi t u, Tây xu t đ ng quan vô c nh n.”

Ngày mai n y tôi s r i Vi t Nam, vĩnh vi n đ đi v m t n i xa l ph ng tr i tây, b n bè quy n thu c b l i h t sau l ng, tr c m t là nh ng ng i không quen bi t. Ra n i biên i, ai ng i c nh n?

Lòng xúc đ ng b i h i, tôi u ng m t h i. T nhiên không th y r u đ ng nh m i b n. Cái v r u béo béo ngòn ng t, đ c bi t là n ng th m h t s c. Tôi u ng m t h i dài, r u tràn vô mi ng th m vào đ u l i, vào t n ch n r ̃ng, ch y ng t ngào qua cu ng h ng r i trôi luôn vô bao t . Ly r u c n tr n, tôi nghiêng cho nh ng gi t cu i cùng nh u xu ng h t. H t tr n, h t thi t r i. Tôi đ cái ly không tr xu ng bàn, l ng nghe m t lu ng m áp t mi ng ch y xu ng b ng r i nghe h i r u t t b c lên đ u, nong nóng m ̃ng tang. Tôi dịu Duyên (hay nàng dịu tôi?) ra kh i quán, tr i đã mát h n, đêm ch ng đã khuya. Trong ánh đèn ch p cho ng tôi th y m y c c g ch d i ch n t nhiên n i lên n i xu ng, k c c quá. T i sao khi l ̃t m y ng i th h s p x p không ngay hàng th ng l i v y cà. B ̃y gi nó l i l c l n a. Tôi b c theo c c g ch v a tr i lên, thì cái ch n h t vô kho ng tr ng, nghiêng qua m t bên, v i ch p l y vai Duyên. C ng i l o đ o, bi t r u đã ng m, mi ng v n còn nói c ng:

– U ng m i có m t ly, r u cũng không n ng l m, ch c ch a say đâu. Duyên nè, em có bi t “d ng quan” là ̃ đâu không?

– D , d , không bi t, v n ch c vô vai em nè, coi ch ng té, say r i đó!

– Đ anh gi i nghĩa cho nghe. Tây xu t là đi v h ng tây. Mu n đ ch ch n ho thì mình ph i đ ch ng c. Ti ng Vi t mình nói thu n, ti ng Tàu nói ngh ch. Do đó, em th y không, n i cái vi c phân tách ti ng nói là th y rõ ràng ng i mình v i ng i Tàu khác nhau. V y mà s d ̃m vi t ông L c Long Quân là cháu ba đ i c a vua Đ Minh ̃ bên Tàu... , Đ anh đ ng nói t i đâu r i, tây xu t là đi v h ng tây, Đ Cà Mau n y đi v h ng tây thì th nào cũng đ ng Thái Lan hay Mã Lai ch gì. V y thì d ng quan là m y cái x đó đó... Thái Lan nè, Mã Lai nè, Nam Đ ng nè. Mà r i có b b ̃o t giông gió thì trôi tu t qua Úc cũng v y. H ng l d ng quan là n Đ , ai mà chèo ghe t i đ c, xa quá mà. Mai m t khi t i anh ch cho em coi! Ng i m y n c đó ăn b c b ng tay. V y x nào ăn b c b ng tay thì gi i là d ng quan... Đó là mình nói theo ph ng pháp tam đo n lu n.

Ph n v a ph i b ng con v a b ghi n ng, ph n tôi c l i nh i bên tai, nàng b c mình c n nh n:

– U ng chi cho nhi u t i say mềm nói hoài nói h y, mùi r u đ hôi rình. V t i chùa r i kìa, coi ch ng v p cái ng ch c a!

Nàng v a nói t i đó, thì ch n tôi đá m nh vào cây c t ̃ tr c hàng ba, cái đ u may quá nh l c l nên ch a đ ng, cũng may còn v n k p nên không té, đau th u tr i xanh nên t nh h n.

Đêm đó tr i không trăng nh ng đ y sao l p lánh. M t ông sao sáng, hai ông sáng sao, ba ông sao sáng... Trong b c đ ch nh choáng, m t th y hàng ngàn ngôi sao r t lên r t xu ng ch p

chóa. Bên trong chùa hàng trăm cái mùng nh giăng d c giăng ngang, không còn m t ch tr ng đ đ t cái ch n. Tôi rón kìm cho v ng cái thân l c l mà len theo v , loáng thoáng nghe nh có ti ng T Tr n H ng Đ o nói văng v ng:

– Cà Mau đã quá, đ ăn ngon lành mà l i r r . Ph i chỉ hai tháng tr i ch đ i B c Liêu mà đ c đ đây thì s ng nh t h ng...

Không k p thay qu n áo, mí m t đã n ng trịu, đ u óc đ c c ng nh chì, tôi v i khoát mùng lẫn dưng trên t m ny lông, ng m t gi c th ng c ng không bi t tr i trắng mây n c... Th D u M t, Sài Gòn, Sóc Trăng, B c Liêu, Cà Mau gì cũng quên tu t lu t h t. Cũng may là t m ny lông tôi chùi xu ng là giang s n riêng bi t đã chi m đ c h i tr a, không ph i c a cô hàng xóm đ c thân k c n:

Gió đ a con bu n ng lên b

Mùng ai có r ng cho tôi ng nh m t đêm!

M t gi tr a ngày hôm sau, c nhóm đ c h ng đ n đi t toán nh xuyên ngang qua ch đ vô nh ng căn nhà b ng cây l p tôle c t đ c theo b kinh Tr n Văn Th i. Kinh Tr n Văn Th i? Cái tên n y nghe sao là l , tôi ch a t ng bi t t i. Ch c là tên c a m t anh hùng li t sĩ nào đó m i v a đ c đ t đ ghi công tr n trong cu c chi n v a qua. Vào gi n y ch v n còn đông đúc thành ra khi chúng tôi đi l n vào đám đông n u không tinh ý thì khó mà nh n ra có m t nhóm ng i l m t đang đ c s p x p đ xu ng ghe. Dãy ph đó có nhi u căn th p lè tè. Đ ng tr c các b n hàng bày bán đ lo i th c ăn cùng v t đ ng thi t y u hàng ngày. Tôi th y nào đ a, th m, khoai lang, khoai mì, g o, khô, qu n áo, v i vóc, kim ch , đ m nh a... ch t trên t ng chi c s p cây nh . Khách hàng là các bà n i tr tay xách nách mang chen l n nhau. Tôi đ t Duyên lách vào m t căn, c a ch m hé. Bên trong đã đông ng i. Nhìn ra là ng i quen cùng ghe, cũng có vài b m t l . Căn ph tr ng tr n không bàn gh b p núc t gi ng. Hình nh đây là nhà v a đ ch a hàng hóa. Nh ng hàng hóa đã đ c l y đi đâu h t r i, bây gi ng i ta dùng làm đ a đi m t p h p đ xu ng ghe. Tôi đ m t t c đ c trên hai trăm. G ng m t ng i nào ng i n y căng th ng nghiêm tr ng, không nghe ti ng c i nói hàng ngày. T Tr n H ng Đ o đ ng bên vách hút thu c liên miên, m y đ a con m c áo phao b ng nh ng mi ng m p d y may l i. Duyên l t trái quít đ a cho tôi, k tai thì th m:

– Rón đ ng nói ti ng Vi t, có th ng cán b Hoa V n đ ng v i Nh t B n ki m soát á phía c a sau kia.

Tôi li c m t nhìn ra sau th y m t ng i đen đ i cao l n áo s mi tr ng, qu n ka ki xanh b đ i,

ch n mang dép râu, k bên là Nh t B n. Nh t B n cũng là ch ghe có ph n hùn v i H Ti u. Anh ta ng i Tàu, m t hí, đ u sói gi ng h ch ng i Nh t. G i hoài nên thành tên. Tôi l ng nghe c hai nói chuy n. Tên cán b nói ti ng Ti u r t gi i, có l nó là dân đ u gà đít v t Ti u lại Miên nên đen thui. C nhà ai n y đ u l ng thình nên nghe c hai nói chuy n nghe l ng l ng. Tô T đ ng k bên làm thông ngôn và ch huy:

– L n l t xu ng ghe t ng gia đình, đi c n th n coi ch ng l t xu ng sông. Gia đình m y ng i thì xu ng m y ng i, không đ c nhi u h n. Ai xu ng nhi u h n thì b b t l i c nhà...

Ngoài c a sau, có ghe nh g n máy đuôi tôm đ u c p sát vách. Ng i ta l n l t xu ng t t . Hoàn toàn không đi m danh và s sách gì c . Nh t B n và tên cán b ch đ ng bên c a ngó theo. Có th ng nh l i xóm đ m i tu i t r n đen thui, m nhóm m nhách lòi c x ng s n x ng s ng chun vô nhà h i nào không ai bi t, ch p tay sau đít đ ng k bên. H i lâu ngó chán nó quay qua h i:

– M y ng i n y lên ghe đi đâu v y ông?

Anh cán b l m t ngó nó v hăm d a, đ u b t ng là anh ta b t nói ti ng Vi t:

– Đi kinh t m i đó m y!

Th ng nh cũng ngon lành, không s nghinh l i:

– Ông nói dóc v i tui, h đi v t biên.

Anh ta quê quá, đ u i nó ra c a tr c.

Tôi đi ra phía sau, th y d i ghe ng i ta đã ng i g n đ y. M i l n có ng i b c xu ng chi c ghe chòng chành. Vì toàn là dân thành ph ch a quen sông n c, v l i qu n áo l t b t dép giày lôi thôi, nh t là đàn bà, con gái qu n dài áo r ng lao chao l p ch p. T i phiên tôi và Duyên. Tôi giành b ng l y Bì. Duyên v n vào thành c a, b c xu ng ghe tr c. Chi c ghe chao m nh. M y ng i ng i bìa với tay gi ch t l y c t c u. Nàng ch n l y m t ch gi a khoang. Tôi đ a Bì và leo xu ng theo ng i c nh. Cái xách tay đeo bên vai. Yên chí tôi đ a m t nhìn l i căn nhà. Nó là m t dãy nhà sàn đ c c t trên nh ng hàng c t tràm đóng sâu trên m t n c đ c mé sông.

Vách sau đ c đóng ghép nh ng t m ván dày đ ghe ti n c p vào chuyên ch hàng hóa. Nó v a là nhà v a, v a là c u tàu. Lúc đó đ hai gi tr a, n ng chói lung linh m t n c. Lòng tôi vui nh m h i. M y tháng tr i ch đ i ch mong đ c có bu i hôm nay. Tôi nhìn tr i, tr i sáng tr ng, nhìn n c, n c long lanh, nhìn ng i ng i nào cũng t i rói nói c i. Tôi nhìn nh ng cây c tràm đ i nhà sàn th y m c n c đánh đ u bùn sình đen đ i l ng ch ng đáng yêu h t s c. T đ ng cái gì cũng đ p cũng nên th . Cu i cùng r i cũng đ y khoang. Ghe n máy dòn dã ch y ra gi a dòng kinh. Chi c k t đầu không bi t ch y k i, ti p t c đón khách xu ng. M i chi c ch a đ c kho ng ba m i ng i, t t c là b y chi c kh i hành t i hông ch Cà Mau ch y đ c theo kinh Tr n V n Th i. N c kinh đ y phù sa, lóng lánh ánh m t tr i gi a tr a chói chang. Ng i ng i trên ghe dù nón s c s , qu n áo đ ki u đ màu khác h n v i các ghe đ a ph ng.

Dòng kinh th ng t p. M t đoàn ghe b y chi c ch y n i đuôi nhau, xa nhìn nh ghe đám c i. Trên m t n c loáng n ng ghe thuy n xuôi ng c đông nh m c c i. Nh ng chi c ghe chài ch kh m n ng n l t l đ , nh ng chi c tam b n nh xú nh nhàng lao vun vút. Dân chúng hai bên bờ kinh bi t rõ là đoàn ghe đi v t biên, h đ a tay chào t giã, n ng nh t. Ng i trên ghe cũng v y tay giã t . Cái tình đ ng bào thi t thân ái mà vui. Tôi nghe lòng m áp. C nh bi t ly đây không có v gì bu n h t. Ng i đi thì mu n đi l h n. Ng i i l i cũng nh n th y ra đi là ph i. Có s ng đ i ch đ n y m i hi u đ c t i sao ng i dân l i mu n ra đi r i b quê h ng, m t đi u r t kh tâm đ i v i ng i Vi t Nam, m t dân t c có truy n th ng bám ch t v i quê h ng xóm làng. Có nhi u ng i ngo i qu c h v n ch a hi u và binh v c C ng s n. Nhi u khi tôi có ý nghĩ x u là c gì qu c gia c a h , m t s m m t chi u b nhu m đ thì s bi t ngay lý do t i sao chúng ta, nh ng ng i v n yêu m n quê h ng đ m đà, l i đ t khoát ra đi nh v y.

Có l vì là l n đ u tiên đi ghe trên kinh r ch nên Duyên nhìn say mê thích thú nh ng c nh v t xung quanh. Nàng ch cho tôi m t chi c ghe hàng, trên khoang ch t đ y hàng hóa, phía sau có ng i đàn bà tr ng tu i n u c m, khói bay m t mù, vài ba đ a con nít mình m y đen thui tr n tru ng ch y gi n. Bên be có m y cái l ng gà b ng cây, m y ch u t trái chín đ , m y ch u rau xanh có vài ch u bông th đã tàn r i.

– Anh coi kìa, ng quá, c gia đình s ng luôn trên ghe. Ch t ch i quá h , r i làm sao t m r a, ăn ?

– Thì vùng đ t n y m th p đ y sông r ch, ph i di chuy n b ng ghe xu ng. Lo gì ch t ch i, trên khoang thì đ ch đ ăn , trên tr i thì mây gió trắng n c thi u gì. H s ng quanh năm su t tháng vui v y, v ch ng con cái xum h p quanh nhau. Em th y h h nh phúc không, ch a ch c gì m y ng i thành ph sang tr ng, qu n áo b nh bao mà đ c sung s ng h n. Em đ ý mà coi nh ng câu ca dao đ th ng h n nhiên m c m c th ng ch xu t hi n n i thôn dã:

Tr i xanh kinh đ đ t xanh

Đĩa bu, mu i c n làm anh nh nàng.

Duyên thÉc mÉc:

– NÉc É kinh nÉy đÉc ngÉu bÉn đÉt màu cà phê sÉa lÉt lÉ chÉ đÉu có đÉ?
– Câu ca dao trên xuÉt hiÉn vào thÉi nhÉng con kinh miÉn Nam mình mÉi đÉc đÉu. ĐÉt miÉt nÉy do phù sa sông CÉu Long bÉi đÉp nên nhiÉu phÉn. ĐÉu kinh đÉ rút hÉt chÉt phÉn, đÉt mÉi mong trÉng trÉt đÉc. PhÉn trong đÉt gÉp mÉa chÉy vào kinh, mùa nÉng nÉi lên trên mÉt nÉc, đÉng vÉng đÉ màu gÉch cua. PhÉi chÉ mÉt vài mùa mÉa nÉng phÉn mÉi rút hÉt ra sông ra biÉn, nÉc kinh mÉi hÉt đÉ. HÉi xÉa đÉi Chúa NguyÉn, lúc mÉi khai phá ngÉi ta đÉu kinh bÉng tay, đÉn đÉi Pháp thuÉc đÉu bÉng xÉng mÉc:

ChÉng nào xÉng MÉ bung vành
Tàu Tây lÉng máy anh mÉi đành xa em.

– ThiÉt không đó, em thÉy tàu bay giÉ hÉ hoài, phÉi đÉm vô sÉ Ba Son đÉ sÉa...

– Thì hÉi xÉa, ngÉi mình chÉt phÉc thÉy cái gì cÉa Tây cũng cho là tÉt, không bao giÉ hÉ. MÉ là MÉ Tho đó...

Đoàn ghe vÉn lÉt phẳng phẳng trên sóng nÉc. Qua nhiÉu xóm làng uÉch, lÉc đÉc đÉu vài mái nhà tranh xam xám quÉnh hiu bên nhÉng bÉi chuÉi tàu lá phÉt phÉ rách tÉa vì gió nÉng. MÉt đÉt phÉng lÉ. Mùa nÉy đÉng ruÉng chÉ còn trÉ nhÉng gÉc rÉ xám vÉng trÉi dài tÉi tÉn chÉn trÉi xanh xanh. TÉt cÉ chìm trong biÉn nÉng, xa vÉng mÉnh mÉng. ThÉnh thoÉng đÉc bÉ kinh thÉy có nhÉng trÉi mÉc, đÉng đÉng dÉng nhiÉu ghe đÉ biÉn lÉn, khung ghe đÉu đÉn nhÉ nhÉng chiÉc xÉng sÉn loài khÉng long thÉi tÉn sÉ.

KhoÉng ba giÉ trÉa đÉn TÉc ThÉ. NhÉng làng xóm É đÉy thÉng bÉt đÉu bÉng chÉ TÉc. Tôi đã đi qua TÉc Vân, TÉc SÉy... Không thÉy chÉ búa nhà cÉa phÉ xá, chÉ thÉy mÉt hàng cây xanh xanh vÉi lau sÉy um tùm bên bÉ. Có mÉt cái vÉc cá đÉt im lÉm bên gÉc cây vÉng lÉn gie ra mÉt nÉc, đÉy hoa đÉ hÉng hÉng rÉng vÉng vÉi đó đÉy. Đoàn ghe tÉt chÉm lÉi rÉi tÉp vào. Bãi sÉnh lÉy lÉi đen thui. Anh lái ghe nhÉy xuÉng trÉc, hai chÉn lún vô sÉnh đÉn tÉn đÉu gÉi bÉc lÉn tÉng bÉc khó khăn. CÉt ghe vào gÉc cây xong, anh chÉy u lên bÉ quÉ mÉt ôm rÉm rÉ rÉi lÉt trên bãi sÉnh. CÉ đÉm lÉc tÉc đÉ bÉ vào trong mÉt gian nhà tranh. Căn nhà É tuÉt sâu bên trong

nên khi ng...i d...i ghe th...p không th...y. Nh... r...m nhi...u nên không b... lún m...t dép nh...ng ch...n c...ng l...m lem chèm nh...p. Quanh nhà có tr...ng tre, chu...i, có ao th... cá, có chu...ng nuôi heo. Tôi l...ng th...ng b...c vô trong, th...y gi...a nhà là ...nh H... Chí Minh đ... trên bàn th... t... tiên. Trên đó có ba b...n t...m hình thanh niên, k... bên là nh...ng gi...y ch...ng nh...n li...t sĩ in màu đ... t...i t...ng ph...n v...i màu xám đen c...a bàn gh..., t...ng vách...

Ch... nhà là m...t cán b... đ...a ph...ng đã tr...ng tu...i, dáng kh...c kh... g...y gò. Ông ta nhìn chúng tôi soi mói, v... lãnh đ...m. Tôi b...c lách sang bên hông nhà tránh cái nhìn c...a ông, c...n th...n dè d...t v...n h...n. Ông b...y gi... là k... chi...n th...ng, còn tôi ng...i chi...n b...i... Nh...ng suy nghĩ cho cùng c... hai đ...u đáng th...ng nh... nhau, đ...u là n...n nh...n c...a m...t th... quy...n l...c m...i. T...t c... m...i ng...i r...i s... b... nghi...n nát, xóa b... trong b... máy ch... nghĩa kh...ng l....

Ng...i trên m...t khúc cây m...c ... ngoài sân, Tô T... c...m vi...t ghi tên t...ng ng...i mi...ng tía lia:

– M...i ng...i đóng hai đ...ng, nh... bà ch... nhà n...u cho ăn b...a c...m chi...u. N...a đêm ghe l...n m...i t...i. Ai ăn thì ghi tên đóng ti...n li...n.

Tr...c nhà có sân r...ng có tàng cây l...n. Gió t... kinh th...i lên l...ng l...ng s...ng khoải mát m... . Bên kia b... kinh là r...ng lau s...y ngút ngàn ch...y dài t...i t...n ch...n tr...i. M...i ng...i ng...i đ...ng l...ng xăng, có k... ki...m ch... n...m ngh... m...t. Tôi ch...n m...t ch... quang đ...ng, lột cái áo khoác xu...ng đ...t đ... m... con ng...i, r...i th... lang thang qua xóm k... bên.

L...n theo l...i mòn cách đó ch...ng trăm th...c tôi g...p đám hành khách c...a chi...c 0126 đã ... t... tr...c. G...p anh b...n quen k... tại nh...c nh... :

– N...u m...y còn ti...n, ki...m bà ch... nhà nh... lu...c cho con gà ho...c con v...t ăn cho đã, t...i gì đem theo mà xài không đ...c. Đ... th... ti...n cô h...n!

Bu...i ăn chi...u g...o m...c nát nu...t không vô, đ... ăn h...u nh... không có. Tôi không nghe đỏi l...m nên ch... ăn ch...ng m...t chén. V...a ăn xong tr...i đ...ng sáng đ... b...ng s...p t...i r...t nhanh, m...i v...t tr... nên đen thui u ám, không th...y đ...c g...i h...t. T...t c... đ...c ph... trong màn đêm kín b...ng. T... nhiên trong cái đám l...o xào đen đ...i đó, tôi nghe v...ng có ti...ng ng...i kêu l...n:

– Ông nào h...i n...y nh... lu...c con gà? Ông nào... nh... lu...c con gà?

À, thì ra bà ch nhà xách con gà lu c mò m m trong đám đồng h ng m y trăm ng i đ ki m tôi. Khi nh bà lu c gà h không nói rõ tên h , thành ra bà ph i v a đi v a hô n. Tôi m ng quá, ch y i còn bao nhiêu ti n móc h t đ a cho bà. Bà già thì t đ th ng h t s c, đã lu c dùm con gà thì t n mà còn cho thêm m t lon guigoz cháo nóng. Nh con gà n y mà v ch ng tôi t nh táo sau m y ngày sóng gió lênh đênh. Hôm đó là ngày g n cu i tháng giêng âm l ch, tr i th t trong, không trăng nh ng đ y sao. Tôi l n qu n bên Duyên và m y đ a em vì s l c. Th nh tho ng có ti ng g i nhau i i. Đầu đây có m t hai ng i đ t thu c, ánh diêm qu t lóe sáng lên r i t t ng m. Mùi diêm sinh hôi n ng. Tôi l y cái áo khoác b n vô vì tr i lạnh l nh và đàn mu i đã bay t i t p. Đêm càng lúc càng khuya. Tr i t i đen nh b ng l y m t. Ch nghe có ti ng nói chuy n rì rào, ti ng ho khúc kh c. Trong lòng tôi h i h p nh ng đ y ph n kh i, náo n c. Đ ng l ng yên bên v con tôi nghe ti ng tim đ p nh p nhàng, nghe c ti ng côn trùng r r đ y đ ng, ti ng gió rào rào qua k lá... B ng nhiên trong cái yên l ng t i đen có ti ng máy ghe n t xa, văng v ng. Ti ng đ ng c càng lúc càng l n đ n. M i ng i tr nên xôn xao, đ ng b t đ y. M t chi c xu ng g n máy r sóng ch anh cán b Hoa V n h i tr a đ n. Anh c m cây đèn pin dài ngo n, tia sáng chi u loang loáng thì t xa len vào t n đ t đ a trên cao. Tôi rán nhìn vào chi c đ ng h tay c a ng i k bên. Ánh lân tinh l m nh ng cũng đ đ th y g n đúng m i gi đêm. Ti ng ra l nh oang oang:

– M t chút n a ghe l n t i. T t c hành lý xách tay đem theo ph i đ trên mui, m i ng i đi tay không xu ng ghe.

Đi tay không xu ng ghe? V y thì làm sao bây gi . Trong bóng đêm mù mù tôi mò trong cái xách tay nh l y ra bàn ch i đánh răng, các th thu c, th t cá chà bông, k o đ ng chanh và vài món l t v t cho t t c vào trong m t cái túi nh , s p x p thì t g n r i đeo vào c . Duyên thì c m tay bình n c m t lít. Tôi dùng dây dù c t ch c xách tay l i đ khi ghe l n đ n thì b lên mui cho ti n.

S a so n đầu đó v a xong thì th y chi c 0126 lù lù t i r i đèn sáng hai bên b . Cách đó ch ng vài trăm th c i phía sau là chi c 1648 đèn đu c sáng r c trên mui, trong khoang. Ti ng máy n c a hai chi c ghe l n gây náo đ ng c m t khúc sông. Bây gi n i đây nh m t phiên ch đêm h p gi a đ ng, ánh sáng m o ti ng ng i nói chuy n, ti ng b c ch n lao xao, bóng ng i di chuy n nh nh ng bóng ma ch p ch n. Tôi th y cái gì cũng mờng lung huy n o. C nh th c hay m ng?

Có l nh xu ng ca nô đ ra ghe l n. Ng i ta chen l n, giành gi t xô đ y nhau. N c kinh n a đêm ch y nghe cu n cu n, ti ng róc rách nghe rõ m n m t. Tr i i, n u l tr t ch n l t xu ng sông thì làm sao? Ch c ch t quá. Tình tr ng thì t nguy hi m vì n c ch y quá m nh. Nh ng ng n đèn trên ghe l n ph n ánh xu ng m t n c thành hàng trăm con r n vàng lóng lánh ngo n ngoèo. Ca nô nh p nh d i l n ghe theo t ng l n sóng đ p đ n. Trên ghe th xu ng m t cái thang dây. T ng ng i leo lên ch m ch m, chi c thang đ ng đ a. Tôi giành m l y Bi, Duyên c m l y hai đôi dép chân c bám xu ng sinh cho kh i tr t té. Đo n đ ng t b xu ng

ca nô ch ch ng năm th c, v y mà sao th y thi t dài. Bùn sình nhão nho t, r m r lớt d y lúc ban chi u, bây gi b n c l n cu n trôi dàu h t. Loay hoay r i thì hai đ a cũng leo lên đ c ghe l n. Trong khoang đ c ngh t ng i ng i, không còn m t ch tr ng. Tôi và Duyên l n mò lên mũi, chen l n mà đi. Ch nào cũng ch t c ng. Thôi đành ng i trên boong, ch t bó lom khom vì b cái mũi bên trên dề xu ng.

Ng i lên ghe đã h t. Trên ca nô bây gi ch còn có anh cán b và ng i lái. C hai khoát tay t giã. Ghe b t đ u kh i hành ch y đ c b kinh. Đi ngang qua chi c 0126C th y nó còn đ u đ r c khách. Tr i t i đen nh m c. Trên ghe có m t ng n đèn pha sáng r c soi v phía tr c. M t ng n đèn pha ph đ c r i đ c theo b đ tránh các đáy đánh cá. Nhi u quá, các hàng đáy giăng giăng, nh ng c c tre đ ng đ ng th ng trên m t n c, có treo nh ng ng n đèn nh xú l p lòe đ làm d u. Duyên th y l m t chăm chú nhìn. N c kinh ch y m nh, các c t tre đong đ a, ng n đèn chao qua chao i.

– Em nghe nói đáy đánh cá hoài, mãi bây gi m i th y. Té ra là i giăng ngang qua sông đ b t cá.

– , m i t n y thi u gì cá tôm. Ch nào có sông r ch thì ng i ta đóng đáy. Em có bi t câu hát n y không –

Đèn treo c t đáy, n c ch y đèn rung,
Anh th ng em th m thi t vô cùng
Bi t cha v i m có b ng lòng hay không...

– Tr i, câu hát d th ng quá h anh!

– , nói chung thì ng i dân quê thi t thà ch t phác, th ng thì nói th ng ghét thì nói ghét. Có đ i u ng i mình th ng b ràng bu c b ng đ m i l thói, t p t c, thành ki n... nên tình c m b gò bó, không đ c tho i mái.

Ghe th nh tho ng ph i ng ng l i đ soi cho rõ, r i t p t c l t êm trong màn đêm. Ch ng đ m t gi , ghe ra t i sông Ông Đ c. Sông r ng mênh mông. V t m t cái nghe n c ch y ào ào,

thi t m nh. Th nh tho ng l i g p các hàng đáy n a. Hai bên b xa tít mù l m r ng đ c, r ng tràm, lau s y. T t c chìm trong khói s ng. Ti ng máy ghe n dòn dă đ u đ u. Tuy th c đã g n su t đêm, hình nh không ai bu n ng . Con sông dài quá. Tôi rán h t s c nhìn lên b . Ch th y m m s ng khói v i nh ng r ng cây đen đen ch n tr i xa. R ng cây n y n i ti p r ng kia lâu lâu đ t đo n b ng nh ng con l ch nh . Ghe êm đ m l t mãi trong màn đêm qu nh hiu ng l .

Trong cái êm ng mênh mông tôi n a mê n a t nh, b ng th y Xám Mã Ch i d i khoang ghe leo lên boong, tay h n c m m t cái bao gi y l n mi ng léo nhéo:

– Ai còn ti n đ , xin b vào bao đ cho m y ng i trên đ n. Mình đi r i ti n đâu còn xài đ c n a.

Thiên h ng i móc túi k móc bóp trút h t s ti n còn l i. Tôi không còn đ ng nào, t t c đã cho bà già lu c gà. Th y ti n H Chí Minh, nh câu nói c a anh b n h i chi u — đ th ti n cô h n! Ti n cô h n thì đem cúng cô h n, ph i quá r i. Ch trong vòng năm ba phút, cái bao căng đ y. S ti n có th trên c trăm ngàn...

Chi c ghe đang l t nhanh b ng t t ch m l i r i ng ng h n, ti ng máy v n n đ u đ u, êm êm. Tr c m t bây gi là m t căn c h i quân. R i rác gi a sông có vài ba chi c tàu s t l n s n màu xám xám neo đ u im lìm không đèn đu c. Trên b là m t căn c h i quân biên phòng v i m t c u tàu l n b ng s t s n đen. Xung quanh b n có các ghe g n máy, xu ng đ b . Các súng phòng không v i các lô c t ch t đ y bao cát, các ng n súng chĩa xéo lên tr i. Duyên gi t mình t nh h n, ngó nh ng ng n đèn vàng v t trên đ n, kh u tôi nói nh :

– T i tr m h i quân biên phòng, th nào mình cũng b xét h i.

Tôi l ng thỉnh h i h p. H Ti u len lách gi a đám ng i đen ngh t, tay c m bao b c v a xin đ c, è ch v n vào nh ng ghe tàu đ u sát bên l n vào t i đ c c u s t t trên r i đi vô trong. T d i nhìn lên v ng tanh không m t bóng ng i. Tr i còn t i l m nh ng đêm ch c cũng g n tàn. Ghe đã đi g n năm, sáu ti ng đ ng h r i. Đo n đ ng trên sông Ông Đ c đâu có xa xôi gì, v y mà ch y g n n a đêm.

H Ti u đã lên t i b , bóng đã khu t sau c ng đ n. Ph i c gi sau, m i th y ông ta đi ra v i m t cán b . R i hai ng i chào t giã nhau. H Ti u l i è ch xu ng c u tàu r i l n theo be ghe

leo lên ghe l n. Ghe n máy l n h n, r s ống th ng ra đ i d ng. Hoàn toàn không có ki m soát xét h i gì. Tôi th ra nh nh m.

Trong khoang ghe nhi u ti ng xì xào:

– Ra t i bi n, ra t i bi n r i!

Tôi s c nh t i v c i l ng có t a “Thuy n Ra C a Bi n” c a so n gi Vi n Châu. R t ti c là ch a coi nên không bi t có c nh nào gi ng nh c nh n y không. Bi n c đ i v i tôi là cái gì k bí, nhi m m u, huy n ho c. Lúc còn d y h c Sóc Trăng, năm M u Thân đ ng b b gi t mìn phá ho i, ph i xu ng tr ng b ng đ ng sông. T C n Th đi th ng ra c a bi n Đ i Ngãi, ngang qua K Sách đ đ n L ch H i Th ng. Khi g n ra t i bi n ghe ch òng chành d d i, s ống đánh m m vào hai m n ghe. Các thanh g , be ghe, s n ghe v n mình kêu r ằng r c. N c v ăng tung t óe. Hành khách ph i đ óng t t c các c a bên hông. Ng i trong khoang tôi c m th y ghe nhào l n l c l nh chi c lá n i chìm trên s ống n c. Ngoài khung c a ki ng nh th y b t n c tung lên tr ng xóa mù tr i, chi c ghe quay cu ng nh gi a thác n c l n. Bi n c còn xa t n ngoài kia. Cũng may cũng ch ch ng năm m i phút ch u đ ng ghe t p vào Đ i Ngãi đ lên b . Đ i d ng v n còn ám nh trong trí nh .

Bây gi tôi th c s đ c ch ng ki n bi n c bao la. Tr i th t đ p. Ti ng s ống đ p vào hai bên m n ghe êm ái làm sao. Bi n xanh r n mênh mông, ch th y tr i và n c m t màu. Vùng giáp mí gi a sông và bi n, n c v n ph ng l , không m t g n s ống to. C a sông Ông Đ c r ng hàng m y cây s , b bên này b ch th y th y bên kia m m xanh xanh, n c phù sa tuôn ra bi n khi n m t vùng n c xanh đ c l l . Năm ba cánh chim bi n chao mình bay l n trên không. Tr i sáng r r . Không khí mát m trong lành. Tôi nhìn qua Duyên th y Bi đã m tròn đôi m t ng ngác nhìn quanh. Duyên m m c i nhìn tôi:

– Bi ng su t đêm t i gi m i th c, đâu bi t đã r i Vi t Nam!
Nghe v nói t i b n ch “đã r i Vi t Nam” tôi v i nhìn ngoái i:
Đoái trông theo, đã cách ngăn
Tuôn màu mây bi c, tr i ng n núi xanh.
(Chinh ph ngâm)

Tr m h i quân biên phòng đã m t hút. B n b là tr i n c. B t giác tôi t th y t do đ y s ng

khoái. Nh con chim v a thoát kh i cái l ng ch t h p, tôi hít m nh m t h i dài không khí trong lành bu i sáng gi a bi n kh i vô đ y hai lá ph i. Tôi sung s ng đ a m t nhìn quanh. Trên ghe toàn ng i là ng i. Nh ng ai n y đ u r ng r hân hoan. Thôi, k t nay không còn b ki m soát gi y t , không c n thu c lòng b n lý l ch n a, k t nay không còn s anh Ba, anh B y, ch T , ch Tám, k t nay ch m d t n i s h i h c t p từ đây.

Vinh bi t đ ng C ng s n quang vinh. Vinh bi t đ t n c c a nh ng anh hùng li t sĩ đánh Tây, đánh Nh t, đánh M , đánh Tàu và đánh luôn c nh ng ng i dân Vi t vô t i. Non sông g m vóc b n ngàn năm t tiên dày công gây đ ng, ng i ta ch cai tr trong vài năm nó tr nên tan hoang x xác điều tàn, đâu đâu cũng th y đối rách l m than. Ng i ta đã nhân danh quá nhi u th đ làm công vi c phá ho i chém gi t đó. M t trong nh ng t i tày đình là t i đ c quy n yêu n c, g t nh ng ng i không cùng chính ki n ra ngoài l xã h i và coi h là k thù c n ph i tiêu di t.

Ôi! Cùng chung m t màu da, m t ti ng nói, m t ngu n c i, m t l ch s v y mà ng i ta n đ i x nhau nh ng i đ ng n c lã. Hàng ngàn tr i h c t p kh sai hoang vu, hàng ngàn nhà giam đ y nh ng c c hình. C đ t n c là m t nhà tù kh ng l nh t sáu ch c tri u dân nghèo đói th m th ng. V y mà nh ng ng i c m quy n v n ch a sáng m t, mi ng l i lúc nào cũng ca ng i m t th ch nghĩa ngo i lai thi u nhân tính.

Tôi là m t ng i dân th ng, c ao đ c s ng m t cu c đ i t m th ng an ph n. Ít ra trong gi c ng kh i ph i ph p ph ng s h i t ng ti ng b c ch n, ti ng g c a gi a đêm khuya và bi t ch c r ng sáng hôm sau mình v n còn bình yên, s ng vui v bên v con gia đình. Tr i sanh tôi có m t, có tai, có mi ng và m t trái tim. N u m t không đ c nhìn, tai không đ c nghe, mi ng không đ c nói và nh t là trái tim không đ c đ p theo nh p yêu th ng, h n gi n, vui bu n... thì đó là đ u đau kh nh t c a ki p ng i.

Vì v y tôi ph i b x mà đi...